

Augusti månads krönika - i olympiska spelens spår.

Sven Trönne heter jag som skriver augusti månads krönika. Lite kort om mig bara så jag kan ”placeras in”. Sedan 1963 har jag haft uppdrag av varierande slag inom EAI. Först inom dåvarande fotbollssektionen som föreningen drev fram till och med 1969. Från 1970 har jag varit engagerad med större eller mindre uppgifter inom såväl friidrotten som huvudstyrelsen - bland annat har jag varit ordförande i två olika omgångar i båda delarna. Inom friidrotten har jag också från och till haft större eller mindre uppgifter under de senaste 20 åren för Skånes Friidrottsförbund. Numera blir det inte så mycket tid men idrotten och dess historia finns – antagligen för evigt – som ett intresse.

De tidigare ”EAI-skribenterna” av månadens krönika har till stor del uppehållit sig kring minnen/upplevelser från föreningens verksamhet. Förhoppningsvis får jag förmånen att komma tillbaka med en ny krönika och skriva även om sådana. Med anledning av att augusti månad 2004 innehåller olympiska spel tänker jag skriva lite om OS i allmänhet och friidrott i synnerhet om än att det blir mycket summariskt och jag håller mig bara till sommarspelen . Innan jag gör det tillåter jag mig bara att komplettera vännen K.G.Holmgrens förra krönika med att nämna att Yngve Persson som nämndes i den är för många mera känd som ”Krassi” och har betytt oerhört mycket för föreningens friidrott i flera decennier om än att det är ett antal år sedan nu – men mera om detta vid ett senare tillfälle.

Allmänt

OS är så tillbaka 2004 i Aten där allt en gång startade för det var nämligen i antikens Grekland. Den första exakta daterade årtalet i de olympiska spelens historia är 776 f.Kr då också listor över de olympiska segrarna påbörjades. Spelen avgjorde då under fem dagar. Sedermera förbjöds tävlingarna år 393 av kejsar Theodosius.

En fransk baron Pierre de Coubertin var mannen som föreslog och drev igenom start av nutidens olympiska spel som började just i Aten år 1896. Vid de första tävlingarna deltog 245 deltagare från 15 nationer i 43 olika grenar. En svensk – Henrik Sjöberg – deltog. Han var friidrottare och uppnådde som bäst en fjärdeplats i höjd med 1,60 m. Sjöberg deltog dock i flera grenar.

För att göra några ”nedslag” i utvecklingen kan nämnas att år 1948 deltog 4.092 deltagare från 59 länder i 136 grenar. Vid senaste OS i Sydney för fyra år sedan var det 10.650 deltagare från 199 nationer som tävlade i 300 grenar. Kvinnligt deltagande var från början förbjudet men från 1928 i Amsterdam blev det tillåtet. De olympiska spelen som nu äger rum år 2004 räknas som de 28:e i ordningen men då ska man veta att tre har blivit inställda på grund av första och andra världskriget. I den sifferordningen är dock inte de extra spel som hölls 1906 i Aten.

Spelen har undan för undan utvecklats. Olika sporter/grenar har kommit och gått. Åren 1912-1948 ingick officiella tävlingar i konst, arkitektur, skulptur, grafik/måleri, litteratur och musik så visst har funnit koppling mellan sport och kultur. I det som mer betraktar som sportens värld har det också över tid skett förändringar i grenval utan att jag fördjupar mig i det här.

Vid två tillfällen har Stockholm varit värdar för olympiska spel dels 1912 i det som blev kallat ”solskensolympiaden” och dels 1956 då ryttartävlingarna ägde rum där. Orsaken var att hästar på grund av karantänsbestämmelser inte kunde föras in till Melbourne där tävlingarna annars ägde rum.

Just 1912 blev Sverige bästa nation totalt och nationsmässigt har vårt land blivit tvåa vid två olika tillfällen nämligen 1920 i Antwerpen och 1948 i London. Poängmässigt (räknat på de sex främsta enligt 7-5-4-3-2-1 p) är Sverige inför årets spel den sjätte bästa nationen genom tiderna. Våra svenska deltagare har erövat 138,5 (!) guldmedaljer 157 silvermedaljer och 178 bronsmedaljer.

Främsta guldolympier med nio sådana medaljer är Larisa Latynina, Sovjet (gymnastik), Mark Spitz, USA (simning), Paavo Nurmi, Finland (friidrottare-långdistans) samt Carl Lewis, USA (sprinter och längdhoppare). Mest framstående svensk är Gert Fredriksson (kanot) med sex guld.

EAI har inte haft några deltagare med i olympiska spel. De olympiska brottarmedaljörerna Viking Palm (guld) och Per Berlin (silver/brons) har dock tävlat för vår förening. I sammanhanget kan även nämnas Frithiof Mårtensson, född i Kastberga, som vann det första svenske brottarguldet och som så småningom skänkte hela sin prissamling till vår förening.

Friidrott

För att övergå mer specifikt till friidrotten har Sverige erövat totalt (herrar och damer) genom åren 14 guld 22 silver och 43 brons enligt Sveriges Olympiska Kommitténs redovisning. Det måste tilläggas att inte ens om man som jag gjort en fördjupning i dessa medaljer är det helt lätt att få ihop det fullt ut – men det kan bland annat bero på att en del grenar som fanns början av OS-historien inte finns längre. Diskuskastning med båda händerna, spjut i fri stil och terränglöpning såväl i lag som individuellt är exempel på sådana.

Nästan hälften av guldmedaljerna har erövrats i spelen 1912 och 1948. Våra främsta medaljgrenar genom alla tider är spjut och tresteg. Det har hänt vid fyra olika tillfällen att Sverige vunnit samtliga medaljer i en gren: Spjut (fri stil) i extra spelen 1906, Tresteg och tiokamp år 1912 samt 3.000 m hinder år 1948.

Eric Lemming är ”vår” främste friidrottsguldmedaljör med fyra erövrade sådana i spjut och han var för övrigt den förste svensk alla kategorier som vann en olympisk guldmedalj. Dessa erövrades 1906, 1908 och 1912.

På damsidan har svenskor hittills erövat en guldmedalj och fyra bronsmedaljer.

Vid tävlingarna 1912 deltog 108 svenska friidrottare, 1948 var det 44 och nu år 2004 deltog 14. Det var kanske inte så underligt att det var så många i de förstnämnda spelen eftersom vi var värdnation. I övrigt har det varierat mellan 64 (1920 i Antwerpen) och 9 (1932 i Los Angeles) om man bortser från den ende som var med i de allra första spelen.

Lite medvetet avstår jag från att skriva i detalj om enskilda utövare för att inte krönikan ska bli för lång och sväva ut men ett undantag vill jag göra och valet faller på TV:s nuvarande expertkommentator – Anders Gärderud – tidigare i radion. Han är för övrigt den ende svenske manlige friidrottaren som erövat en guldmedalj under min livstid – undantaget i och för sig de som vanns 1948 men då var jag bara 3-4 månader gammal/ung. Anders kom till Montreal som favorit på 3.000 m hinder men han hade två ”handikapp” emot sig dels psykologiskt och dels fysiskt.

Fyra år tidigare hade han också tillhört favoriterna – kom till München 1972 som tidsmässigt världstvåa i grenen – men blev utslagen i försöken. Utslagen hade han också blivit i ett ännu tidigare OS på 1500 m. Misslyckade insatser hade också skett i genomförda EM – undantag då det som var 1974 då han blev tvåa efter den då polske outsidersn Malinowski men dit kom Anders som europarekordhållare så förhoppningen var snäppet bättre. Det kan tilläggas att Gärderud sprang oerhört vackert och att han slog igenom på allvar genom att vinna junior-EM 1964 på 1500 m hinder. Han fick verkligen således upplevelsen av att vara en oerhört talang, ett antal misslyckanden men också så småningom skörda frukten av ett hårt arbete för att förädla denna talang. (Det ska kanske tilläggas här att VM i friidrott fanns inte på den tiden eftersom de första mästerskapen av det slaget ägde rum 1983).

Tillbaka till Montreal. Vi som följde rapporterna därifrån via media fick några alarmerande sådana. Det nämndes nämligen att han hade ett slitet senfäste i höger höft och kunde inte träna riktigt tio dagar före starten. Lite oroligt kändes det onekligen när löparna ställde sig på startlinjen. Många har säkert sett slutfasen i TV. Gärderud satsar på en 300 meters spurt. Konkurrenten Malinowski tröttnar men så kommer plötsligt en ung östtysk Baumgartl upp jämsides med Anders vid sista hindret. Östtysken slår dock i med underbenet och stupar. Gärderud spurtar mot mål och sätter nytt världsrekord med 8.08.0 min. Det är en tid som fortfarande bär respekt med sig. Jag har kollat och sett att i de efterföljande sex spelen har segertiden enbart varit bättre i två.

Gärderud var en genuin idrottsman utan några som helst åthävor – inte ens ett glatt ärevar var något för honom, ”jag var för trött” har han sagt i en intervju. Han var exempelvis inte heller intresserad av att delta i så kallade ”försörjningslopp”. Han nådde för övrigt även framgång i orientering på nationell nivå. För ett antal år sedan var han förbundskapten för damlandslaget i friidrott.

Sjua i Montrealloppet blev förresten skåningen och ”Tyringegrabben” Dan Glans. En oerhört sympatisk och (mål)medveten person. Han deltog vid några tillfällen i vårt Eslövslopp. Det var på den tiden sträckningen gick runt Sallerup.

Hur går det då i Aten 2004? Jag kan inte göra anspråk på att vara ”spåman” men nog finns det anledning att vara optimistisk. Carolina Klüft, Christian Olsson och Stefan Holm har samtliga visat mästerskapkvaliteter i andra sammanhang och det bådär gott. Det är nämligen inte alltid liktydigt med mästerskapsframgångar för att man har presterat världsresultat. Många sådana exempelvis finns såväl inom som utanför Sverige under årens lopp. Förutom svenska framgångar har jag en annan förhoppning – nämligen att det ska vara en dopingfri tävling. Jag är så ledsen och trött på detta fusk och att vissa tävlingar/grenar avgörs i laboratorierna och inte på arenan.

OSannolik historia och lite kuriositeter

- Inför OS 1968 infördes könstester men borde uppenbarligen ha gjorts så långt tidigare. En polska – Stanisława Walasiewicz – blev medaljör vid två spel (guld respektive silver) på 100 m 1932 och 1936. Så småningom flyttade hon till USA – bytte namn till Stella Walsh - där hon 1980 blev beskjuten och dog. Vid obduktionen uppdagades att hon egentligen var en man.
- Den olympiska elden symboliserar strävan efter perfektion, kampen för seger, fred och vänskap och tändes första gången i Berlin 1936.

- Olympiska fem ringarna som flätats samman (i blått, gult svart, grönt och rött) på vit botten. De representerar de fem världsdelarna som vunnits till den olympiska rörelsen. De färger som finns i flaggan representerar i huvudsak alla de färger som finns i de anslutna olympiska ländernas flaggor.
- Den nu existerande hymnen föddes inför OS 1896 i Aten och komponerades av greken Spiridon Samaras med text av Costis Palamas. Vid invigningen blev succén så enorm att publiken inte gav sig förrän jättekören och orkestern tagit ett da capo. Sedan försvann denna hymn totalt. Arrangörerna hade sina egna hymner.

Vid en session 1958 i Tokyo hände det sig att japanerna lät en jättekör sjunga Samaras olympiska hymn från 1896 vid dess öppning. Det blev en sådan succé att den föreslogs som officiell och det beslöt sessionen enhälligt att det så skulle bli. Den sjungna melodin har kortats ned till 2.38 minuters längd medan den rent instrumentala varianten som regel är något kortare

- Olympiska spel genomförs vart fjärde år och egentligen är tidsrymden mellan dessa år en olympiad.
- Det var Pierre de Coubertin som såg till att tillverka en olympisk flagga. Den mätte 200 x 300 cm, de olympiska ringarna i sig själv 60 x 206 cm. Första gången den användes i olympiska spel var 1920 i Antwerpen.
- Det olympiska mottot är Citius, Altius, Fortius (snabbare, högre, starkare) och myntades redan år 1891.
- Det olympiska valspråket lyder: "Det viktiga med Olympiska Spelen är inte att vinna utan att delta ty det väsentliga i livet är inte att segra utan att kämpa väl".

Valspråkets huvudsyfte kan också passa bra in i livet i övrigt. "Den som inte vågar misslyckas vinner inte heller något" kan vara ett annat. "En förlust kan smärta men den också härda". Ord som kanske kan vara något att fundera över.

Avslutningvis vill jag tacka alla som gör insatser för vår friidrott. Någon kanske betraktar sin som liten men vars och ens är stor och är guld värd för EAI.

Sven Trönne